IHSLC 2021

4. International Health Science and Life CONGRESS

Uluslararası Sağlık Bilimleri ve Yaşam Kongresi

08-10 April 2021

FULL TEXT BOOK-1

www.ihslc.org

MAKÜ Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

4th. INTERNATIONAL HEALTH SCIENCE and LIFE CONGRESS (IHSLC 2021)

08-10 April 2021 / BURDUR-TURKEY

FULL TEXT BOOK-1

Edited by

Assoc. Prof. Dr. Mümin POLAT

Assoc. Prof. Dr. Soner DÖNMEZ

2021

BURDUR

4th INTERNATIONAL HEALTH SCIENCE and LIFE CONGRESS (IHSLC 2021)

08-10 April 2021 / BURDUR-TURKEY

This book is subject to copyright. All rights are reserved, whether the whole or part of the material is concerned. Nothing from this publication may be translated, reproduced, stored in a computerized system or published in any form or in any manner, including, but not limited to electronic, mechanical, reprographic or photographic, without prior written permission from the publisher.

The individual contributions in this publication and any liabilities arising from them remain the responsibility of the authors. The publisher is not responsible for possible damages, which could be a result of content derived from this publication.

Published, May 2021

www.ihslc.org
www.ihslc.mehmetakif.edu.tr
ihslc@outlook.com

4th INTERNATIONAL HEALTH SCIENCE and LIFE CONGRESS (IHSLC 2021)

08-10 April 2021 / BURDUR-TURKEY

ORGANIZATION COMMITTEE

HONORARY PRESIDENT

PROF. DR. ADEM KORKMAZ – *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY RECTOR*

CONGRESS PRESIDENT

ASSOC. PROF. DR. MÜMİN POLAT – *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*

MEMBERS OF THE ORGANISATION COMMITTEE

ASST. PROF. DR. MUSTAFA KILINÇ- *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
ASSOC. PROF. DR. ÇİĞDEM AYDIN ACAR- *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
ASSOC. PROF. DR. ÇİĞDEM KARABACAK ATAY- *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
ASSOC. PROF. DR. EMRAH ATAY- *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
ASSOC. PROF. DR. CANAN DEMİR BARUTCU- *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
ASSOC. PROF. DR. ÖMER GÜRKAN DİLEK- *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
ASSOC. PROF. DR. ERHAN KEYVAN- *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
ASSOC. PROF. DR. SONER DÖNMEZ- *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
ASST. PROF. DR. MELDA SOYSAL TOMRUK- *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
ASST. PROF. DR. ŞÜKRİYE YEŞİLOT- *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
RESEARCH ASST. DENİZ TAŞDEMİR- *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
RESEARCH ASST. HALİL İBRAHİM TAŞDEMİR- *AKDENİZ UNIVERSITY*
RESEARCH ASST. AYŞE YACAN KÖK- *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
LECTURER GÜLCİHAN AYBİKE DİLEK KART- *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
DOCTORANT ALİ SERT- *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
MASTER STUDENT MUSTAFA KART- *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*

SCIENTIFIC SECRETARY

ASSOC. PROF. DR. ÇİĞDEM KARABACAK ATAY- *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
RESEARCH ASST. DENIZ TAŞDEMİR - *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
RESEARCH ASST. AYŞE YACAN KÖK- *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*

ADVISORY BOARD

PROF. DR. DURMUŞ ACAR - *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
PROF. DR. MEHMET KARACA - *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
PROF. DR. HÜSEYİN DALGAR - *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
PROF. DR. ÖMER TEKŞEN - *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
PROF. DR. HAKAN ÖNER - *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
PROF. DR. ZAFER ÖZYILDIZ- *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
PROF. DR. FİRDEVS SAVİ ÇAKAR- *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
PROF. DR. SABAHAT GÖZÜM - *AKDENİZ UNIVERSITY*
PROF. DR. MUSTAFA DOĞA TEMİZSOYLU - *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
PROF. DR. KÜRŞAT ÖZDAŞLI - *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
PROF. DR. GAMZE EKİNCİ - *HACETTEPE UNIVERSITY*
PROF. DR. MEHMET ZEKİ YILDIRIM - *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
PROF. DR. SERDAL ÖĞÜT - *ADNAN MENDERES UNIVERSITY*
PROF. DR. AYŞE GÜL MUTLU GÜLMEMİŞ - *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
PROF. DR. HİLMİ KARATOSUN - *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
PROF. DR. MURAT KAYALAR - *BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY*
PROF. DR. KURTULUŞ ÖNGEL – *İZMİR KATİP ÇELEBİ UNIVERSITY*
PROF. DR. FERDİ BAŞKURT - *SÜLEYMAN DEMİREL UNIVERSITY*
PROF. DR. ZELİHA BAŞKURT - *SÜLEYMAN DEMİREL UNIVERSITY*
PROF. DR. FÜSUN EROĞLU - *SÜLEYMAN DEMİREL UNIVERSITY*
PROF. DR. HASAN YASAN - SÜLEYMAN DEMİREL UNIVERSITY
PROF. DR. NİLÜFER CALAPOĞLU - *SÜLEYMAN DEMİREL UNIVERSITY*
PROF. DR. MUSTAFA CALAPOĞLU - *SÜLEYMAN DEMİREL UNIVERSITY*
PROF. DR. İSMAİL ÖZMEN - *SÜLEYMAN DEMİREL UNIVERSITY*
PROF. DR. HİCRAN BEKTAŞ - *AKDENİZ UNIVERSITY*
PROF. DR. MUSTAFA YILDIZ- *SÜLEYMAN DEMİREL UNIVERSITY*
PROF. DR. AYŞEGÜL İŞLER DALGIÇ - *AKDENİZ UNIVERSITY*
PROF. DR. EMİNE EFE - *AKDENİZ UNIVERSITY*
PROF. DR. ZEYNEP ÖZER - *AKDENİZ UNIVERSITY*
PROF. DR. NALAN TÜZMEN - *DOKUZ EYLÜL UNIVERSITY*
PROF. DR. SEMRA KILIÇ - *SÜLEYMAN DEMİREL UNIVERSITY*
PROF. DR. ABDULLAH RUHİ SOYLU - *HACETTEPE UNIVERSITY*

PROF. DR. GÜNHAN ERDEM - *GİRNE AMERİKAN UNIVERSITY*

PROF. DR. AYNUR GÜL KARAHAN ÇAKMAKÇI - *SÜLEYMAN DEMİREL UNIVERSITY*

PROF. DR. MELEK GÜLSÜN ÖZENTÜRK - *EGE UNIVERSITY*

PROF. DR. İLHAN TOMANBAY - *İSTİNYE UNIVERSITY*

SCIENTIFIC BOARD *

PROF. DR. EBRU ÇUBUK DEMİRALAY - SÜLEYMAN DEMİREL UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. ÇİĞDEM AYDIN ACAR – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. ALİ MURAT ALPARSLAN – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. FATMA FİLİZ ARI – AHİ EVRAN UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. ÇİĞDEM KARABACAK ATAY – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. EMRAH ATAY - BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. CANAN DEMİR BARUTCU - BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. ÜLKÜ BAYHAN - BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. HALE SEÇİLMİŞ CANBAY - MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. ÖMER GÜRKAN DİLEK – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. AHMET HULUSİ DİNÇOĞLU - BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. SONER DÖNMEZ – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. EMEL TAŞÇI DURAN - SÜLEYMAN DEMİREL UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. GÜL ERGÜN - BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. TÜZÜN FIRAT - HACETTEPE UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. PINAR GÜL- ATATÜRK UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. AFŞİN AHMET KAYA - GÜMÜŞHANE UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. SARP KAYA - BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. UMMAHAN KAYGISIZ - BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. ERHAN KEYVAN – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. GÜLSÜM KORKUT – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. MUSTAFA LAMBA- BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. HATİCE MERT - DOKUZ EYLÜL UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. SADIK YÜKSEL SIVACI- BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. SAİME ŞAHİNÖZ - GÜMÜŞHANE UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. EVRİM ARICI ŞENKAYNAĞI – ISPARTA APPLIED SCIENCES UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. ÖZLEM TAGAY- BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. MERİÇ ÜNAL - SÜLEYMAN DEMİREL UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. HALİL YALÇIN – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASSOC. PROF. DR. MELEK ZUBAROĞLU YANARDAĞ – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. BİLGE BAL ÖZKAPTAN - SİNOP UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. ZERİN ACAR – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. RAFET AYDIN – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. BURCU BAKIR – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. NAZİFE BAKIR – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. MURAT BAYEZİD – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. İLKAY BOZ - AKDENİZ UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. MERVE ÇAMLIBEL – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. SAADET ÇÖMEZ - BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. BELGİN DİLMEN - BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. ELÇİN ÜLKER EFTELİ – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. LEVENT ELMAS – İZMİR BAKIRÇAY UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. SEMA ÖZMERT ERGİN - BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. AYŞE DERİCİOĞLU ERGUN - BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. SERAP GÖKÇE ESKİN - ADNAN MENDERES UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. SÜLEYMAN FAKİ – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. ÇİĞDEM GÜN – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. AYSUN GÜZEL - BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. GİRAY KOLCU – SÜLEYMAN DEMİREL UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. İNCİ BAŞER KOLCU – SÜLEYMAN DEMİREL UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. ŞEVKİNAZ KONAK – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. MURAT ABDULGANİ KUŞ – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. ÖZGÜR ÖNAL – SÜLEYMAN DEMİREL UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. HALİL ÖZBAŞ – SÜLEYMAN DEMİREL UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. SERPİL ÖZBAŞ – SÜLEYMAN DEMİREL UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. SERCAN ÖZBEK – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. BİLGE BAL ÖZKAPTAN – SİNOP UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. DİLEK SAĞIR - SİNOP UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. DERYA ŞAHİN - SİNOP UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. EMİNE HİLAL ŞENER – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. SİBEL ŞENTÜRK – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. HACER TEKERCİ – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. NURTEN TERKEŞ – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. SEVCAN ATAY TURAN - AKDENİZ UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. MURAT TOMRUK – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. İBRAHİM KUBİLAY TÜRKAY – SÜLEYMAN DEMİREL UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. NEVİN USLU – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. ESİN ÇETİNKAYA USLUSOY - SÜLEYMAN DEMİREL UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. ŞÜKRİYE YEŞİLOT – BURDUR MEHMET AKİF ERSOY UNIVERSITY

ASST. PROF. DR. BANU ASLAN YILMAZ – SÜLEYMAN DEMİREL UNIVERSITY

*** The Scientific Committee is listed alphabetically by surname.**

INTERNATIONAL SCIENTIFIC BOARD

PROF. DR. MURAT BEDANOKOV - MAIKOP STATE TECHNOLOGICAL UNIVERSITY; RUSSIA
PROF. DR. GÜNHAN ERDEM - GİRNE AMERİKAN ÜNİVERSİTESİ, KKTC
PROF. DR. VLADİMİR PEŠİĆ - UNIVERSITY OF MONTENEGRO; MONTENEGRO
ASSOC. PROF. DR. SOKOL DURO - AGRICULTURAL UNIVERSITY, ALBANIA
ASSOC. PROF. DR. ROSEN DIMITROV - TRAKIA UNIVERSITY, BULGARIA
ASST. PROF. DR. MOHAMMAD REZA HEIDARI - SHAHED UNIVERSITY, IRAN
ASST. PROF. DR. HOSSEIN ASGAR POUR – ÇOMÜ, TURKEY
ASST. PROF. DR. MAREK SOBOLEVSKI - UNIVERSITY OF TECHNOLOGY, POLAND
ASST. PROF. DR. ALDONA MIGALA-WARCHOL - UNIVERSITY OF TECHNOLOGY, POLAND
ASST. PROF. DR. PENKA YONKOVA - TRAKIA UNIVERSITY, BULGARIA
ASST. PROF. DR. KAMELIA STAMATOVA-YOVCHEVA - TRAKIA UNIVERSITY, BULGARIA
DR. MIKAS BALKEVICIUS - NGO INSTITUE, LİTHUANIA
LECTURER REZA NOROUZZADEH - SHAHED UNIVERSITY, IRAN

AWARD BOARD

PROF. DR. MEHMET KARACA (PRESIDENT OF THE AWARD BOARD)

PROF. DR. NİLÜFER CALAPOĞLU

PROF. DR. FERDİ BAŞTÜRK

PROF.DR. EBRU ÇUBUK DEMİRALAY

ASST. PROF. DR. PENKA YONKOVA

ASST. PROF. DR. ŞÜKRİYE YEŞİLOT

DR. MIKAS BALKEVICIUS

WELCOME TO IHSLC 2021

Dear Colleagues;

We are honored to announce that the fourth International Congress of Health Sciences and Life will take place at the Independence Campus of Burdur Mehmet Akif Ersoy University between 08-10 April 2021 and invite you to this scientific meeting.

“Interdisciplinary Interaction in Health Sciences and Life Sciences” themed congress; Medical Sciences, Dentistry, Pharmacy, Veterinary Medicine, Nursing, Midwifery, Nutrition and Dietetics, Child Development, Physiotherapy and Rehabilitation, Emergency and Disaster Management, Biological and Life Sciences in the fields of various conferences, panels, courses and oral / poster presentations will be accepted.

“The capital of the Teke region”, the charming city of the Mediterranean region embellished with its historical and natural beauties, will bring together academics, sectoral stakeholders and students working in the field of health sciences to discuss the current situation and problems; we aim to host you at our congress where current information and future solutions will be put forward.

4. International Health Sciences and Life Congress’s scientific and social program of the region's roots of a well-known Yörük folklore in the province of Burdur where you can find valuable contributions with the wish to share in beautiful days, we invite you to respect and love.

Kind Regards…

Assoc. Prof. Dr . Mümin POLAT
Congress President

CONTENT

MOLECULAR AND PHYSIOLOGICAL EFFECTS OF LOCAL ANESTHETIC AGENTS ON FISH POPULATION 1

INVESTIGATION OF EFFECTIVE FACTORS IN ATP-ASE ENZYME REGULATION BY QUALITATIVE RESEARCH METHOD 6

ADAPTATION AND VALIDATION of ThyPRO-39 FOR TURKISH THYROID PATIENTS 11

THE EFFECT OF SCAPULAR TAPING ON UPPER EXTREMITY STABILITY, DEXTERITY AND SCAPULA MUSCLE ENDURANCE 19

DOES WEIGHT LOSS- DIET INCREASE THE RISK OF EATING ATTITUDE DISORDER IN UNIVERSITY STUDENTS? 21

EVALUATION OF SOCIAL POLICIES IMPLEMENTED FOR ELDERLY DURING THE COVID 19 PANDEMIC PROCESS IN THE PERSPECTIVE OF SOCIAL WORK 32

AN INNOVATIVE APPROACH TO ELDERLY CARE: GERONTECHNOLOGY 39

ANALYSIS OF DNA METHYLATION PROFILES OF FETAL ALCOHOL SPECTRUM DISORDERS 47

INVESTIGATION OF PROTECTIVE EFFECT OF KOREAN RED GINSENG AGAINST X-RAY IRRADIATION-INDUCED OVARY DAMAGE IN RATS 55

THE RELATIONSHIP BETWEEN MINDFUL EATING AND SOME OBESITY INDICATORS IN YOUNG WOMEN 64

BİR BUZAĞIDA ATRESİA ANİ VE ENTEROURİNAL FİSTÜL OLGUSU 74

BİR ALAGEYİKTE ARKA EKSTREMİTE AMPUTASYONU OLGUSU 81

EFFECT OF MESENCHYMAL STEM CELLS ON RAT LIVER IN DOXORUBICIN-INDUCED RATS 89

DETERMINATION OF MINERAL AMOUNT IN DRIED LEAVES OF *MORINGA OLEIFERA* PLANT POWER 100

IN SILICO ANALYSIS OF MISSENSE VARIANTS IN CD22 GENE ASSOCIATED WITH B-ALL 106

TARHUN BİTKİSİNİN (*Artemisia dracunculus L.*) YANIT YÜZEY METODOLOJİSİNDE BELİRLENEN PARAMETRELER İLE EKSTRAKSİYONU 116

COVID 19 PANDEMİSİNDE TİROİD CERRAHİSİ 124

AN INVESTIGATION OF THE USE POSSIBILITIES AS A FUNCTIONAL PRODUCT OF BLACK GARLIC 127

EVIDENCE-BASED TRADITIONAL BIOTHERAPY PRACTICES AND THEIR REFLECTION ON NURSING PRACTICES 136

THE CONTRIBUTION OF CARE TO LIFE STYLE CHANGE IN PATIENTS OF CORONARY ARTERY 145

DETERMINATION OF CAM METHODS USED IN THE PEROPERATIVE PERIOD OF PATIENTS UNDERGOING LUMBAR HERNIA SURGERY 155

EXAMINING THE KNOWLEDGE OF SURGERY AND HEALTH LITERACY LEVELS OF HEALTH SERVICES VOCATIONAL SCHOOL STUDENTS 166

EFFECT ON PROGNOSIS OF BILATERAL DISEASE IN NON-TRAUMATIC FEMUR HEAD AVASCULAR NECROSIS 373

COVID-19 AND ITS EFFECT ON COAGULATION 378

A PROMİSİNG METHOD İN CANCER TREATMENT: PHOTODYNAMİC THERAPY 388

TECHNOLOGY ADDICTION DURING THE COVID-19 PANDEMIC 397

MENTAL PROBLEMS EXPERIENCED BY FAMILIES OF INDIVIDUALS WITH PSYCHIATRIC DISORDERS 406

DENİZ YOSUNUNUN ANTİOKSİDAN POTANSİYELİ 415

DEPRESSION AND NUTRITIONAL SUPPLEMENTS 425

INVESTIGATION OF EXERCISE BARRIERS AND FACILITATORS ACCORDING TO OBESITY CLASSIFICATION: QUALITATIVE RESEARCH 434

ABDOMINOPELVIC WASHING CYTOLOGY IN OVARIAN PATHOLOGIES 442

PANDEMI DÖNEMINDE 65 YAŞ ÜSTÜ BIREYLERIN KORONAVIRUS KORKUSU, DUYGUSAL YEME DAVRANIŞI VE FIZIKSEL AKTIVITE DÜZEYI 450

EFFECT OF VIRAL DISEASES ON OXIDATIVE STRESS IN VETERINARY MEDICINE 459

ANTIVIRAL DRUGS INVESTIGATED FOR EFFECTIVENESS IN THE TREATMENT OF SARS-COV-2 INFECTION AND THEIR MECHANISM OF ACTION 467

CHILD HYGIENE IN LAW NO 1593 476

DR. IBRAHIM REFIK SAYDAM: CONTRIBUTIONS TO THE PUBLIC HEALTH AND HEALTH SYSTEM IN TURKEY 482

CURRENT CONSERVATIVE TREATMENT APPROACHES IN SUBACROMIAL IMPINGEMENT SYNDROME 487

CAN PERFORMANCE BASED FUNCTIONALITY BE PREDICTED EARLY AFTER TOTAL KNEE REPLACEMENT SURGERY? 497

CONSERVATIVE PHYSIOTHERAPY AND REHABILITATION APPROACHES AFTER ANKLE LATERAL LIGAMENT INJURIES 507

COEXISTENCE OF TWO DIFFERENT LYMPHOMAS SIMULTANEOUSLY IN THE SAME PATIENT: HODGKIN LYMPHOMA AND DIFFUSE LARGE B-CELL LYMPHOMA 514

NURSING CARE OF A PATIENT WITH A DIAGNOSIS OF FEMUR SHAFT FRACTURE AND NONCONVULSIVE STATUS EPILEPTICUS ACCORDING TO OREM'S THEORY OF SELF-CARE DEFICIENCY: CASE REPORT 516

COVİD-19 DÖNEMİNDE SAĞLIK ÇALIŞANLARINDA PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK 525

USE OF ALGAE IN CRIMINAL EVENTS 531

İLERİ YAŞAM DESTEĞİ SİMÜLATÖRÜ İLE ENTÜBASYON BECERİ EĞİTİMİNİN MEMNUNİYET DEĞERLENDİRİLMESİ 544

SAĞLIK EĞİTİMİNDE BİR ÖLÇME ARACININ TEMEL MADDE VE TEST İSTATİSTİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ 552

DR. İBRAHİM REFİK SAYDAM: TÜRKİYE'DE SAĞLIK SİSTEMİNE VE HALK SAĞLIĞINA KATKILARI

DR. IBRAHIM REFIK SAYDAM: CONTRIBUTIONS TO THE PUBLIC HEALTH AND HEALTH SYSTEM IN TURKEY

Merve GÜBLÜ[1], Fuat İNCE[2]

[1]Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı A.D., Isparta, Türkiye, merve.gublu@gmail.com

[2]Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik A.D., Isparta, Türkiye,incefuat@gmail.com

Özet

Dr. İbrahim Refik Saydam Türkiye'de Cumhuriyet dönemi sağlık sisteminin kurucu önderidir. Balkan Savaşlarında orduda görülen salgınlarla ilgili büyük tecrübe edinmiş, bu vesile ile kolera, tifo, kuduz, difteri, tetanos ve tifüs gibi hastalıklarla mücadele için çalışmalar yapmıştır. Özellikle tifüs aşısı ile gerek 1. Dünya Savaşı'nda, gerekse de Millî Mücadele yıllarında önemli katkılar sağlamıştır. 19 Mayıs 1919'da Samsun'a ayak basan Mustafa Kemal Paşa'nın heyetinde yer alan isimlerden birisi de Dr. İ. Refik'tir.

Dr. İ. Refik, Cumhuriyet döneminin ilk Sağlık Bakanıdır. Zorlu yıllarda koruyucu hekimliğin önemini çok iyi gören Dr. İ. Refik, Türkiye'de halk sağlığı alanındaki birçok önemli çalışmaya ve başarıya imza atmıştır. Sağlık teşkilatlanmasını tamamlamak, yetiştirilen sağlık personeli sayısını artırmak ve bunun için yeni okullar açmak gibi çabaların yanında; örnek hastaneler (numune), kadın sağlığı-doğum ve çocuk bakım evleri kurmak, verem, sıtma, frengi, trahom gibi bulaşıcı hastalıklarla mücadeleyi öncelemek, devletin sağlık ve sosyal yardım ağını en ücra köşeye kadar ulaştırmak, sağlıkla ve sosyal yardımlarla ilgili gerekli yasal mevzuatı oluşturmak, Hıfzıssıhha Kurumunu kurmak ve burada nitelikli insan yetiştirmek gibi hedefler belirlemiştir.

Tüm bunlardan koruyucu ve önleyici sağlık hizmetlerine verilen önemi açıkça görmek mümkündür. Ortaya koyduğu hedeflerin gerçekleştirilmesinde sağlanan başarı ise bilhassa o dönemin zorlu koşulları dikkate alındığında gerçekten de her türlü takdirin üzerindedir.

Sonuç olarak bir hekim ve devlet adamı olmanın yanı sıra Türk tarihindeki önemli isimlerden birisi olan Dr. İ. Refik Saydam'ın hayatına, kişilik özelliklerine ve icraatlarına dair çalışmaların artırılması gerektiğini düşünmekteyiz. Bu sayede yeni yetişecek hekimlerin ve

sağlık personelinin bu büyük insanı tanımaları ve kendilerine rol model edinmeleri sağlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Dr. İbrahim Refik Saydam, Sağlık, Sağlık Hizmetleri, Hıfzıssıhha, Halk sağlığı*

Abstract

Dr. Refik Saydam Ibrahim is the founder leaders of the Republican era health system in Turkey. He gained great experience with the epidemics in the military during the Balkan Wars, and on this occasion he worked to combat diseases such as cholera, typhoid, rabies, diphtheria, tetanus and typhus. Especially with the typhus vaccine, it has made significant contributions both in the 1st World War and during the years of the National Struggle. One of the names in the delegation of Mustafa Kemal Pasha, who set foot in Samsun on May 19, 1919, was Dr. I. Refik.

Dr. I. Refik is the first Minister of Health of the Republican era. Seeing the importance of preventive medicine very well in difficult years, Dr. I. Rafik, has signed many important works and achievements in the field of public health in Turkey. In addition to efforts such as completing the health organization, increasing the number of health personnel trained and opening new schools for this; Establishing sample hospitals (sample), women's health-maternity and child care homes, prioritizing the fight against infectious diseases such as tuberculosis, malaria, syphilis, trachoma, bringing the state's health and social assistance network to the farthest corner, creating the necessary legal legislation on health and social assistance Has set goals such as establishing the Sanitation Institution and training qualified people there.

It is possible to clearly see the importance given to preventive and preventive health services from all these. The success achieved in the realization of the goals set out is indeed beyond any appreciation, especially considering the difficult conditions of that period.

As a result, besides being a physician and statesman, one of the important names in Turkish history, Dr. I. We think that studies on Refik Saydam's life, personality traits and actions should be increased. In this way, new physicians and healthcare professionals will be able to get to know this great person and to adopt a role model for them.

Key Words: *Dr. İbrahim Refik Saydam, Health, Health Services, Public Health, Public Health*

Giriş

Dr. İbrahim Refik, Cumhuriyet döneminin ilk ve en uzun süre görev yapan Sağlık Bakanıdır (1,2). Atatürk'ün ortaya koyduğu genel sağlık politikasını hayata geçiren ve icra eden kişidir (3). Türk sağlık sisteminin geneline hitap ederek hıfzıssıhha özelinde ortaya koyduğu çalışmalar ve kanunlar aradan geçen onca zamana rağmen bugün bile geçerliliklerini koruyarak sürdürülmektedirler (4). Bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde sağlanan başarı ise bilhassa o dönemin zorlu koşulları dikkate alındığında gerçekten de her türlü takdirin üzerindedir. Son derece zorlu dönemlerde, bu derece büyük icraatları yönetmiş ve başarıyla hayata geçirmiş bir isim olan Dr. İ. Refik Saydam'ın hayatına, kişilik özelliklerine ve icraatlarına dair çalışmaların artırılması gereği ile karşılaşmış bulunmaktayız. Amacımız, İbrahim Refik Saydam'ın yüksek vizyonlu, çalışkan ve dürüst kişiliği ile halk sağlığına olan katkılarına dikkat çekmektir.

Dr. İbrahim Refik Saydam'ın Türk Sağlık Sistemine ve Halk Sağlığına Katkıları

Türk Sağlık Sisteminin kurucusu Dr. İbrahim Refik Saydam, Türkiye'ye son derece kıymetli hizmetlerde bulunmuş, Cumhuriyet tarihinin önde gelen bilim ve devlet adamlarından birisidir (4). 1882 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir (5). Mahalle mektebi sonrasında Fatih Askerî Ortaokulu, Çengelköy Askerî Lisesi ve sonrasında da Tıp Okulu'ndan mezun olarak 1905 yılında yüzbaşı rütbesi ile askerî hekim olarak mezun olmuştur (5).

Hekim olarak çalıştığı süreçte 1910 yılında eğitim almak üzere Almanya'ya gitmiş ve birçok farklı sahada eğitim görme fırsatı yakalamıştır (1). Balkan Savaşı'nın başlaması ile ülkeye dönen ve savaş hekimliği yapan İbrahim Refik'in bu dönemde orduda karşılaştığı salgın hastalıklar ciddi deneyimler edinmesine yol açmış ve devam eden süreçte kolera, tifo, kuduz, difteri, tetanos ve tifüs gibi hastalıklara karşı çalışmalar yürüterek serum ve aşılar geliştirmiş; özellikle de tifüs aşısı ile 1. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşında ve sonrasında ordunun ve halkın korunması açısından muhteşem bir başarı elde etmiştir (1). Gerek koruyucu sağlık hizmetleriyle gerek 19 Mayıs 1919'da Samsun'a ayak basan heyet içerisinde yer alan kişilerden biri olarak Mustafa Kemal Atatürk ve ekibine verdiği desteklerle Millî Mücadeleye büyük katkılar sağlamıştır (5).

Çevresi tarafından genel olarak güvenilir, sessiz, düzenli, iyi giyinen, titiz, sadık, çabuk sinirlenen ama kin tutmayan, çalışkan ve tıp kadar memleket meselelerine de ilgi duyan, vatansever biri olarak tanımlanmıştır (5). Soyadı kanunu ile de bizzat Atatürk tarafından 'içi dışı bir, temiz, dürüst' anlamına gelen Saydam soyadı kendisine verilmiştir (4).

Geçirilen tüm bu zorlu savaş dönemlerinde koruyucu hekimliğin önemini daha da kavrayan Refik Saydam, savaştan yeni çıkmış toparlanma dönemindeki Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk

Sağlık Bakanı (Sıhhıye ve İctimâî Muavenet Vekili) olmuştur (4). Ülkemizde halk sağlığı bakımından yapılan çok önemli birçok çalışmanın da Refik Saydam dönemine denk gelen Cumhuriyet'in ilk yıllarında yapılmaya başlanmış olduğu görülmektedir (6). Refik Saydam'ın ana sağlık politikaları kendi eliyle kaleme aldığı şekliyle şu şekildedir; "*Devletin sağlık teşkilatını kurmak, fazla sayıda hekim yetiştirmek, numune hastaneleri açmak, ebe ve sağlık memuru yetiştirmek, doğum ve çocuk bakımevleri kurmak, verem sanatoryumu açmak; sıtma, frengi, trahom ve diğer sosyal hastalıklarla mücadele etmek, Sağlık ve Sosyal Yardım Teşkilâtı'nı köylere kadar götürmek, sağlık ve sosyal kanunları çıkarmak, Merkez Hıfzıssıhha Müessesesi'ni ve Hıfzıssıhha Okulu'nu kurmak." (4).* Bu planlarda koruyucu ve önleyici sağlık hizmetlerinin önceliği ve bu hizmetlerin tüm halka yaygınlaştırılması konularına verilen önem son derece açık şekilde görülmektedir. Refik Saydam kaleme aldığı bu adımların tümünü hayata geçirmeyi başararak halk sağlığını korumaya ve yükseltmeye yönelik olarak dispanser, numune hastaneleri açılması, doğumevi, ebe-hemşire yurtları ve tıp öğrenci yurtları açılmasını sağlamış, dikey ve yatay örgütlenme modelleri ile teşkilatlanmayı düzenlemiş ve bulaşıcı hastalıklara yerinde ve nitelikli müdahale sağlamıştır (7). Yine bu dönemde 51 kanun ve 18 tüzük çıkarılmıştır (4). Bunlar içerisindeki Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun, Frengi ve Sıtma Mücadele Kanunları, Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsü Kanunu gibi kanunlar hıfzıssıhha açısından son derece önem arz edenlerdendir (4).

Atatürk'ün Cumhuriyet'in ilk döneminde ortaya koyduğu sağlık politikası temel olarak şu şekildeydi; "Milletin sağlığının korunması ve daha sağlıklı hale getirilmesi, ölüm oranının düşürülmesi, nüfus artışının sağlanması, salgın hastalıkları etkisiz kılarak toplum sağlığının iyileştirilmesi, böylece ulus bireylerinin dinç ve çalışmaya yetenekli duruma getirilmesi amacımızdır." (7). Refik Saydam da bu politika ışığında hareket etmiş ve Türk sağlık sistemine ve hıfzıssıhhasına hala güncelliğini koruyan birçok kanun ve uygulamalar kazandırarak başarılı olmuş bir tıp doktoru ve aynı zamanda devlet adamıdır.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak bir hekim ve devlet adamı olmanın yanı sıra Türk tarihindeki önemli isimlerden birisi olan Dr. İ. Refik Saydam'ın hayatına, kişilik özelliklerine ve icraatlarına dair çalışmaların artırılması gerektiğini düşünmekteyiz. Bu sayede hem tarih önünde bir sorumluk yerine getirilecek hem de yeni yetişecek hekimlerin ve sağlık personelinin bu büyük insanı tanımaları ve kendilerine rol model edinmeleri sağlanacaktır.

Kaynakça

1.Demirhan Erdemir, A. Öncel, Ö. (2006). A Famous Turkish physician from military medical school: Dr.Refik Saydam and his public health works. Jishim, 5:47–53.

2.Aksakal, H . (2017). Dr. Refik Saydam Önderliğinde Cumhuriyet Dönemi Sağlık Hizmetlerini Modernleştirme Çabaları . Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 27 (1) , 219-232 .

3.Aydın, E. (2002). Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluş Yıllarında Sağlık Hizmetleri. Ankara Eczacılık Fakültesi Dergisi, 31(3):183–92.

4.Ertek, M. Hacıömeroğlu, M. (2008). Hıfzıssıhha'nın Duayeni: Refik Saydam. Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Platformu.

5.Metintaş, M. Y. (2008). Refik Saydam'ın Yaşamı ve Kişiliği. Doktora Tezi.

6.Meydan Acımış, N. Kılıç, B . (2021). Cumhuriyet (1928-1973) Döneminde Sürdürülen Sağlığın Geliştirilmesi Mücadelesinde Halk Sağlığı Temaları . Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi , 11 (1) , 30-39 .

7.Öztürk, M . (2009). Cumhuriyet Dönemi'nde Sağlık Hizmetleri. SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi, 6(1).

IHSLC
2021